

Orazions

Conte in marilenghe

voltade par sloven di Bruno Bensa

Cuant ch'o jeri frut, mi visi ben, duc' a' disevin orazions. Granc' e pizzui, 'zovins e vecjos a' vevin i lôr sanz par raccomandâsi e preant fâsi judâ in câs di bisugne. – *Tu tu âs il tô angelo custode*, mi disevin, e jo mi lu viodevi come chei dai quadris in glesie: grand e cun lis alis viartis e largjs ch'al svualave parsore di me. A dutrine il plevan nus obleave di savê adamenz il "Pari nestri", l'"Ave Maria" e il "Credo". A scuele, prin che la mestre 'e tacàs a insegnâ duc' in pîs dongje il banc segnâsi la crôs e un "Pari nestri" e sol dopo si lave indenant. Stradis, puinz e croseris a' vevin duc' un'ancone cuntune madone o un sant di mût che i viandanz sepin, in câs di pericol, dulà avotâsi e preâ par un jutori. – *Preâ cun devozion par sintîsi sigûrs sot la capemagne 'zeleste da Madone* –, intindint sot il cîl, a' si sintive dî cuant che feminis a' tabajavin tra di lôr.

Ancje in ostarie, dulà ch'o soi cressût, unevore di lôr a' disevin orazions, mi visi di un pûar ch'al vignive in ostarie soresere, dopo vê domandât la caretat luncvie la 'zornade e prin di fâsi une sope di pan vecjo tal otâf di vin al meteve lis mans sot da taule e palme cuintri palme al preave, sot vôs, un "Pari nestri". Chiste la sô sclete 'zene tacade cuntune orazion. La none pò 'e jere dut un preâ e lavorâ, cuant che si sintivin glons di çjampans ch'a sunavin di muart dilunc 'e domandave: – *Cui nus lasse?* Fra i aventôrs al jere simpri cualchidun che j rispundeve cul nom e cognom di chêl lâf par simpri. Je, fermant di la-

vorâ 'e meteve la man ta sachete là ch'e tignive la corone e tirantle fûr 'e sgragnolave jù un rosari o j preave un deprofundis par ch'al ledi in pâs. E se biel gucjant e stant sentade sul so cjadreon 'e sintive che a cualchi aventôr j scjampave une blesteme di bôt 'e molave la gucje e sfilzave i fiârs tal glimuz e cun lis mans 'zontadis e platadis fra i 'zenoi 'e preave, cidine, un'"Ave Maria" tan'che "**riparazione**". Lu faseve cun discrezion e senze dâ tal voli, sol jo che 'o cognossevi il so mût di fâ 'o rivavi a viodi ch'e preave.

Me mari pò, 'e veve dut un so mût di preâ, sclet, cidin e scuasi scuindût, lu ài savût propri di je cuant ch'o lavi a cjatale in ospedâl poc timp prime che nus lassàs par simpri.

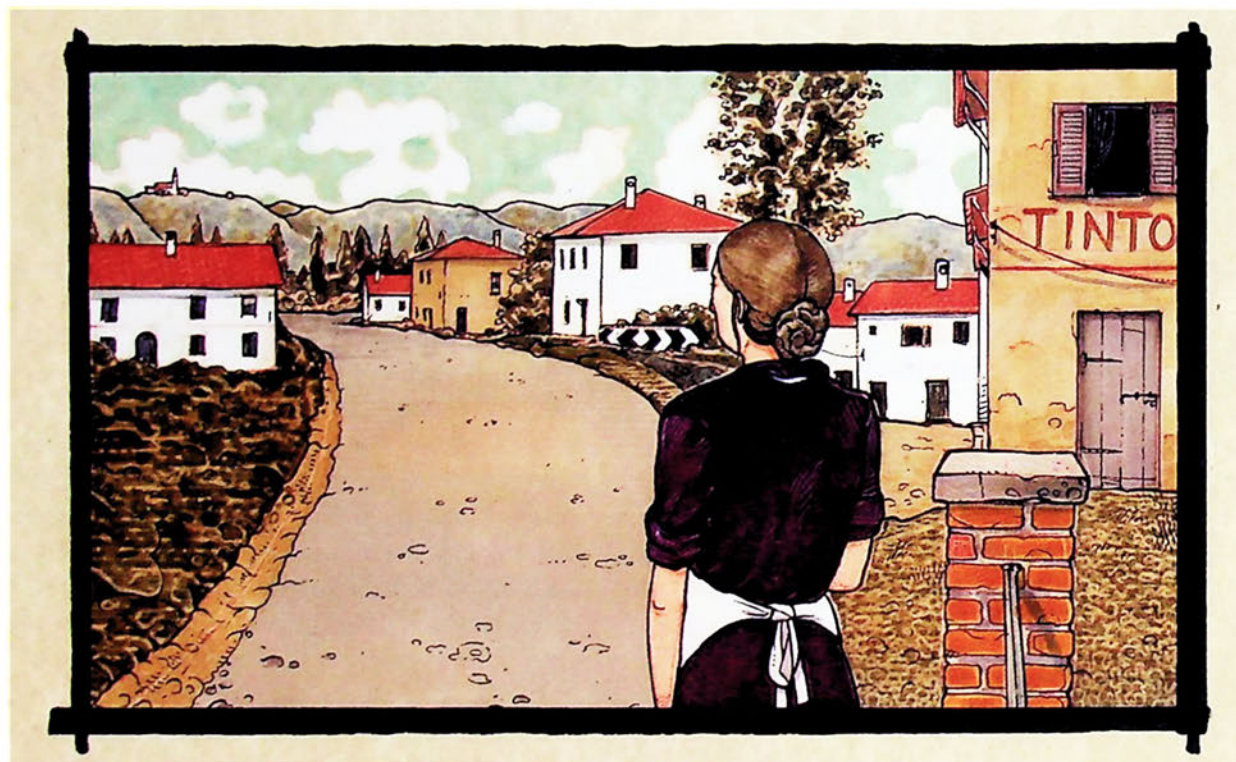
– *Cuant ch'e mi soi sposade cun to pari e prime di vignû a stâ in cjase di tô none, ven a stai in ostarie, mi contà stant pognete tal jet dal ospedâl, un vecjo frari, ch'al vignive di spes a cjatânus, al mi disê: 'o sai che tu ti ses sposade e che vastu a stâ ju in Italie ta ostarie di tô madone, là no duc' sopuartin la int slovene e pol capitâ che fra i aventôrs al sedi cualchi screanzât senze rispiet ch'al podarès ancje ufindi, tu so parte e no stâ dâ par vôs. 'O sai ancje che da chê ostarie si rive a viodi Monsante e tu, in câs di marum di cualsisei colôr, ven fûr da ostarie e met una man sul cûr e cjale-su e prea sot vôs un' "Ave Marie" ae nestre Madone di Monsante ti judarà a sapuartâ e lâ indenant. Cussì al mi raccomandâ il frari e cussì jo 'o preavi senze che nis-*

sun al viodes o capis ce ch'ò fasevi! Di spes 'ò vignivi fûr da ostarie e cjalant-su e cuntune man sul cûr e un "Ave Marie" sot rôs e par sloven, 'ò glutivi il maljessi e pôdopo 'ò tornavi dentri.

In 'uè il nestri marimont l'è unevore cambiât, pôs chei ch'a prein e ancjemò mancûl chei che

cjalin-su viars Monsante ma simpri tanc' di chei che j disin cun malegrazie, ai slovens come me mari, "sciavi" e chist sôl par ufindi.

Jo, par caratar, no soi un di chei che a' glutisin e la comedin cul preâ, mi ven miôr daj prin un pataf e daspò.... si pol discuti! Amen.

*....che da chê ostarie si rive a viodi Monsante....
...da se od tiste gostilne labko vidi Sveta Gora...*

Molitve

Ko sem bil otrok, so vsi molili; tega se dobro spominjam. Veliki in mali, mladi in stari, vsi so imeli svoje svetnike, katerim so se priporočali in jih z molitvijo prosili za pomoč v primeru potrebe. *«Ti imaš svojega angela varuba»*, so mi pravili in jaz sem si ga predstavljal takšnega, kot na slikah v cerkvi: velik in s široko razprtimi krili je letal nad mano. Pri verouku je župnik zahteval, da smo znali na pamet Očenaš, Zdravomarijo in Vero. V šoli, preden je učiteljica začela pouk, smo se vsi sto-

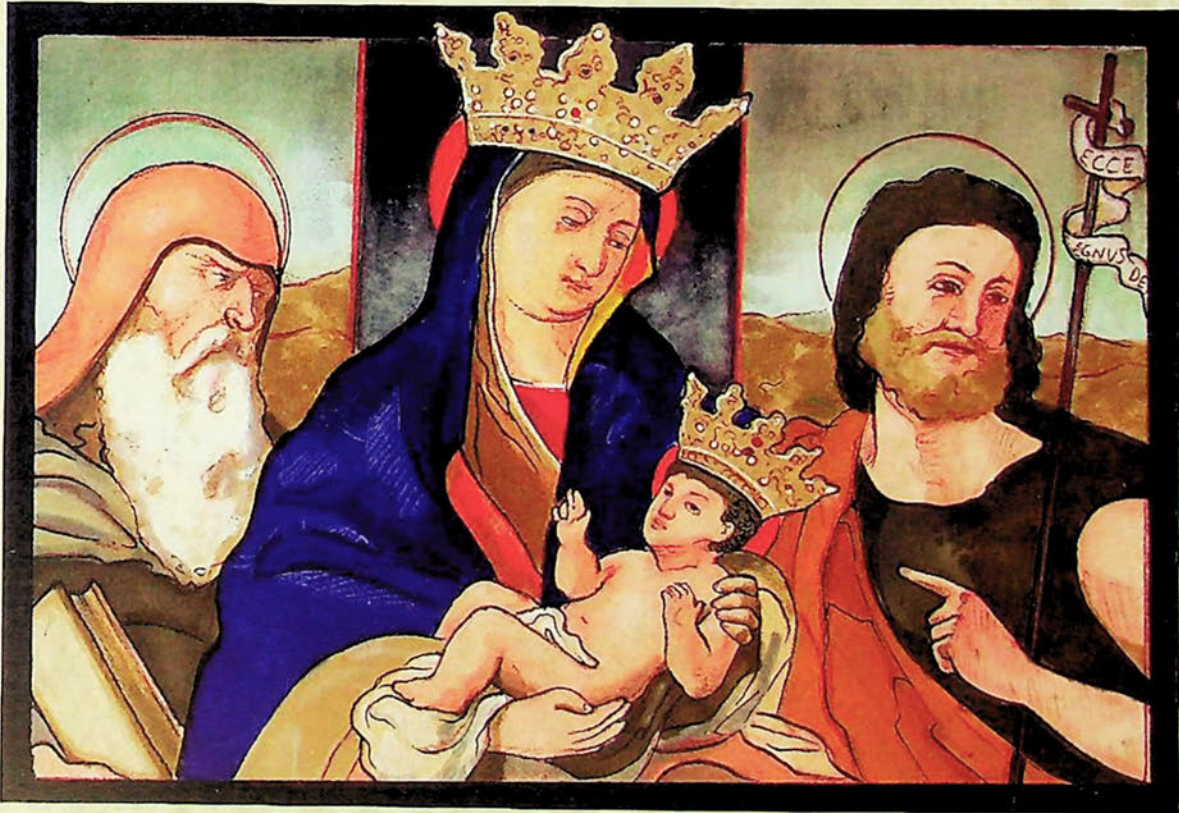
ječ ob klopi pokrižali in zmolili Očenaš, šele potem se je začel pouk. Vse ceste, mostovi in križišča so imeli svojo kapelico z Mater Božjo ali svetnikom, da so popotniki vedeli, v primeru nevarnosti, komu se priporočiti in prositi za pomoč. *«Pobožno molimo, da se bomo čutili varne pod sinjim plaščem Matere Božje»*, (misleč s tem: pod sinjim nebom), se je slišalo med klepetom žensk.

Tudi v gostilni, kjer sem odraščal, je veliko ljudi molilo. Spomnim se reveža, ki je prihajal pod večer v gostilno, potem ko je cel dan prosjačil. Preden je namočil kos starega kruha v osminko vina, je dal roke pod mizo, pritisnil dlan na dlan in potihoma zmolil en Očenaš. To je bila

njegova skromna večerja začeta z molitvijo. Nona pa je bila neprenehoma pri molitvi in pri delu. Ko je zvonilo, ker je nekdo umrl, je takoj vprašala: *«Kdo pa nas zapušča?»* Med gosti je vedno bil kdo, ki ji je odgovoril z imenom in priimkom tistega, ki je odšel za vedno. Ona je prenehala z delom, potisnila roko v žep, v katerem je hranila rožni venec, ga izvlekla in zmolila Rožni venec in Deprofundis, da bi odšel v miru. Če je medtem, ko je pletla sedeč v svojem naslanjaču, zaslišala, da je kateremu od gostov ušla kakšna kletvica, je takoj odložila pletenje, zabodla pletilke v klobčič in s sklenjenima rokama med kolena je zmolila Zdravomarijo za **odpuščanje**. To je naredila obzirno, ne da bi se videlo; edino jaz, ki sem poznal njeno obnašanje, sem uspel videti, da je molila.

Moja mati pa je imela čisto svoj način molitve, preprost, tih in skoraj skrit. To sem izvedel od nje same, ko sem jo hodil obiskovat v bolnišnico, malo preden nas je zapustila za vedno.

«Ko sem se poročila s tvojim očetom in predno sem prišla stanovat v hišo tvoje none, torej v oštarijo, mi je star redovnik, ki je prihajal pogostoma na obisk, dejal: -Vem, da si se poročila in, da greš bivat dol v Italijo, v gostilno tvoje tašče. Tam vsi ne prenašajo slovenskih ljudi in labko se zgodi, da se med gosti najde kak neotesanec brez spoštljivosti, ki bi te labko tudi užalil. Ti potrpi in mu ne odgovarjaj. Vem tudi, da se od tiste gostilne labko vidi Sveta Gora. V primeru zagrenjenosti kakršnekoli vrste, ti stopi iz gostilne, položi roko na srce, glej na Sveto Goro in zmolj po tibem

*Jo 'o soi su la mont tan'che prime
Stojim na gori kakor prej*

eno Zdravomarijo k naši svetogorski Materi Božji. To ti bo pomagalo potrpeti in iti naprej.- Tako mi je priporočil redovnik in tako sem molila, ne da bi kdorkoli videl ali razumel, kaj sem počela. Pogosto sem pribajala iz gostilne, z roko na srcu gledala gor in z eno Zdravomarijo potihoma po slovensko sem požrla neugodje, potem pa sem se vrnila noter.-

Dandanes je ta naš svet zelo spremenjen; malo je tistih, ki molijo in še manj tistih, ki se ozirajo proti Sveti Gori. Še vedno pa je veliko tistih, ki Slovencem, kot je bila moja mati, neprijazno pravijo »ščavi« in to samo zato, da bi jih žalili.

Jaz po značaju nisem eden tistih, ki bi požrli in popravljali z molitvijo; raje bi mu prej prisolil zaušnico in potem... lahko razpravljamo! Amen.

NOTE

Grafia e grammatica dal movimento letterario di **Risultive**, per me ancora valido punto di riferimento.

Racconto tratto da **Nassût in ostarie**. Serie di racconti in idioma friulano.

Disegni di Nicola MONTEMORRA

Marimont	<i>vasto, ampio mondo</i>
Dâ par vôs	<i>rispondere, ribattere con decisione</i>
Pataf	<i>ceffone, sberla</i>
Tô madone	<i>tua suocera</i>
Capemagne 'zeleste	<i>l'azzurra volta del cielo</i>
Orazions	<i>preghiere</i>

Glons di cjampanis
Luncvie la 'zornade
Marum
Sgragnolave
Glimuz

rintocchi di campana durante la giornata amarezza, rancore suociolava gomitolo

OPOMBE

Zgodba iz serije zgodb v furlanskem jeziku -ROJEN V GOSTILNI-, avtor Paolo VIOLA

Uporabljeni sta pisava in slovnica furlanskega jezika po literarnem gibanju **Risultiva**, ki ga avtor smatra za veljavno referenco.

Iz furlanskega jezika prevedel Bruno BENSA
Avtor risb Nicola MONTEMORRA